

ISSN 2311-3413

№ 12
грудень
2014

Виходить 12 разів на рік

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
Економіка
і
Фінанси

ЖУРНАЛ ВКЛЮЧЕНО ДО МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗ:
РОСІЙСЬКОГО ІНДЕКСУ НАУКОВОГО ЦИТУВАННЯ (РИНЦ)
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

SCIENTIFIC JOURNAL
Economics and Finance

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА
eLIBRARY.RU

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

Дніпропетровськ
2014

Редакційна колегія:

Атамас П. Й., кандидат економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Brezina Ivan, prof. Ing., CSc., Faculty of Economic Informatics, Department of Operations Research and Econometrics, The University of Economics in Bratislava (Bratislava, Slovakia);
Довбня С. Б., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Dimitar Kanev, Doctor of Economic Sciences, Professor of Economics (Varna, Bulgaria);
Константин Савов Калинков, доктор економіки, професор (Варна, Болгарія);
Крамаренко Г. О., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Мних М. В., доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);
Павлов К. В., доктор економічних наук, професор (Іжевськ, Російська Федерація);
Паршина О. А., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Пелих С. О., доктор економічних наук, професор (Мінськ, Республіка Беларусь);
Плаксиєнко В. Я., доктор економічних наук, професор (Полтава, Україна);
Пліскановський С. Т., доктор технічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Ruta Šneidere, PhD., Docent (Riga, Latvia);
Nada Vignjević-Djordjević, Doctor of Economic Sciences, As. Professor (Novi Pazar, Serbia);
Хайдаров Н. Х., доктор економічних наук, професор (Республіка Узбекистан);
Шаталова Н. І., доктор соціологічних наук, професор (Єкатеринбург, Російська Федерація);
Дробязко С. І., кандидат економічних наук, доцент, професор РАЕ (Дніпропетровськ, Україна);
Лисенко Д. В., кандидат економічних наук, доцент (Москва, Російська Федерація);
Тропиніна І. Г., заступник директора з наукової роботи Красноярського інституту економіки Санкт-Петербурзької академії управління і економіки (Російська Федерація);
Фадєєва Ю. В., кандидат економічних наук (Тула, Російська Федерація);
Шевченко В. М., кандидат наук з державного управління (Дніпропетровськ, Україна)

Матеріали публікуються українською, російською та англійською мовами.

Статті проходять відбір, зовнішнє та внутрішнє рецензування.

Відповідальність за зміст статей та якість перекладу інформації на англійську мову несуть автори публікацій.

Всі права захищені.

*Повний або частковий передрук і переклад дозволено лише за згодою автора і редакції.
При передрукуванні посилання на «Економіка і Фінанси» обов'язкове.*

ФІНАНСИ

УДК 332.122:388.2
JEL Classification: 013

Довгаль Ю. С.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи

Гулай О. В.,

Головко В. О.

Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка

Довгаль Ю. С.

кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов и банковского дела

Гулай О. В.

Головко В. А.,

Полтавский национальный технический университет имени Ю. Кондратюка

Dovhal Y. S.

kandidate of economic, associate professor of department of finances and banking

Hulay O. V.,

Holovko V. O.

Poltava national technical university of the name of Yu. Kondratyuka

ЗМІЦНЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК ФАКТОРА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

УКРЕПЛЕНИЕ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ КАК ФАКТОРА ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВА

REINFORCEMENT THE BANKING SYSTEM AS A FACTOR OF ENSURING OF THE STATE FINANCIAL SYSTEM'S SECURITY

У статті розглянуті особливості банківської діяльності в сучасних умовах, з'ясоване місце безпеки банків у фінансовій безпеці країни, досліджено забезпечення стабільності банківської системи, її вплив на безпеку фінансової системи держави, вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на функціонування банківської системи, проаналізовано банківську систему України. Визначено найбільші загрози безпеці банків та запропоновані заходи з підвищення її рівня.

Ключові слова: банківська система, банківська діяльність, фінансова безпека, безпека банків, фінансова система держави.

В статье рассмотрены особенности банковской деятельности в современных условиях, выяснено место безопасности банков в финансовой безопасности страны, исследовано обеспечение стабильности банковской системы, ее влияние на безопасность финансовой системы государства, влияние внешних и внутренних факторов на функционирование банковской системы, проанализировано банковскую систему Украины. Определены самые большие угрозы безопасности банков и предложены меры по повышению ее уровня.

Ключевые слова: банковская система, банковская деятельность, финансовая безопасность, безопасность банков, финансовая система государства.

The distinctive features of banking activity in modern conditions were considered in the article, determined of security of banks in the financial security of the country, the stability of the banking system and its impact on the security of the state financial system was investigated, the impact of external and internal factors on the banking system, analyzed the banking system of Ukraine. The most threats banks and proposed measures to improve its level.

Key words: Banking system, banking ,financial system, banking security, state financial system.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Ступінь стабільності банківської системи є однією з домінант економічного зростання і характеризує ефективність грошово-кредитної та фінансової політики держави, її здатність забезпечити стабільність фінансової системи і відповідно – зміцнення національної валюти. Становлення і розвиток банківської системи України відбувається в умовах постійної зміни економічної кон'юнктури і непередбачуваності перспективи, що позначається на нестабільності багатьох українських банків і вимагає розробки заходів щодо державного регулювання банків та захисту їх клієнтів від підвищеного ризику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Окремі питання фінансової безпеки держави висвітлені в наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: О. Барановського, І. Бінька, О. Власюка, В. Гейця, М. Єрмошенка, В. Мандибури, С. Мошенського, В. Мунтіяна, Г. Пастернака-Гаранушенка, А. Сухорукова та ін. В яких більшою мірою розглянуто сутність поняття «фінансова безпека», потенційні загрози та їх класифікація, встановлено індикатори економічної та фінансової безпеки, а також наведено пропозиції щодо напрямків посилення стану фінансової безпеки зокрема та економічної безпеки в цілому. Разом з тим, забезпечення фінансової безпеки країни в сучасних умовах потребує подальшого дослідження та виявлення нових інструментів та методів її реалізації.

Цілі статті. Метою даної статті є аналіз сучасного стану банківської системи України, визначення її впливу на безпеку фінансової системи держави та пошук основних напрямів її забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Фінансову безпеку необхідно розглядати як базову складову національної безпеки, її фундамент і матеріальну основу і, разом з тим, як взаємопов'язану систему певних рівнів. Це означає, що стан національної безпеки держави залежить від життєздатності економіки, її ефективності, мобільності, конкурентоспроможності. Забезпечення фінансової безпеки є одним із найважливіших завдань держави.

Найбільш вдалі тлумачення поняття «фінансова безпека держави» наведені на рис. 1.

Отже, можна стверджувати що фінансова безпека держави – основна умова її здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до масних національних інтересів. Таким чином фінансова безпека є вирішальною і провідною в системі економічної безпеки.

Безпека банків є частиною фінансової безпеки країни. Необхідно зазначити, що банківська система – це найважливіша складові фінансово-кредитної сфери держави. По суті саме стан банківського сектора визначає рівень фінансово-кредитної безпеки, а тому певною мірою і рівень фінансової безпеки держави

Схематично місце безпеки банків у фінансовій безпеці країни відображене на рис. 2.

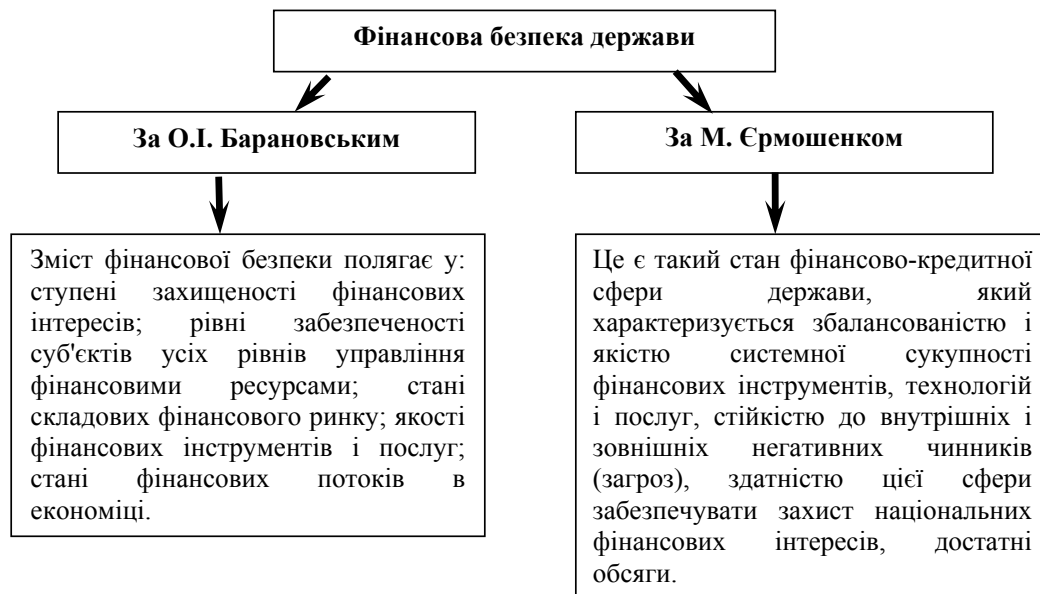

Рис. 1. Підходи до визначення змісту поняття «фінансова безпека держави»

Джерело: складено авторами на основі [1, 2]

Рис. 2. Структура фінансової безпеки держави

Джерело: складено авторами на основі [3]

Науковці, які досліджують фінансову безпеку, вказують на те, що дана проблема має два аспекти. З одного боку, необхідно працювати над забезпеченням фінансової безпеки банківської системи в цілому, а з іншого – потрібно досліджувати питання забезпечення фінансової безпеки окремої банківської установи.

Отже, ключовими характеристиками фінансової безпеки банків є:

- 1) забезпечення рівноважного фінансового стану банку;
- 2) сприяння ефективній діяльності банку;

3) визначення на ранніх стадіях проблемних місць в діяльності банку;

4) нейтралізація криз і запобігання банкрутствам [4].

Враховуючи дослідження М.М. Єрмошенка і О.І. Барановського, доречно зробити висновок про те, що основна мета фінансової безпеки банку полягає в безперервній і стійкій підтримці стану, який характеризується збалансованістю і стійкістю впливу зовнішніх і внутрішніх загроз.

В цілому загрози безпеці банків можна поділити на дві великі групи: внутрішні й зовнішні (рис. 3).

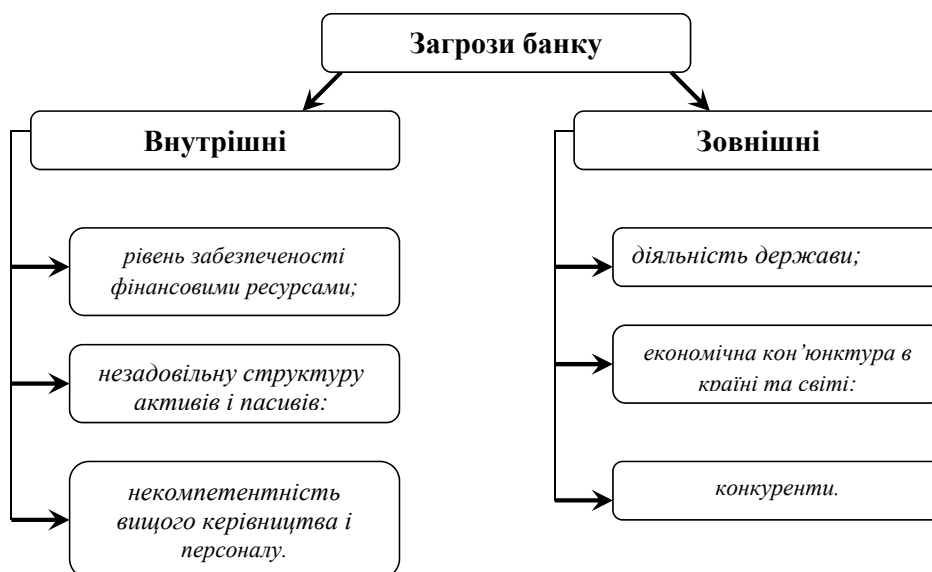

Рис. 3. Види загроз банківській безпеці

Джерело: складено авторами на основі [3]

Отже, визначимо основні фактори які впливають на фінансову безпеку банку:

- рівень обов'язкового резервування;
- рефінансування Національного банку України;
- система розрахунків (найсерйозніша проблема);
- некваліфіковане управління керівниками, окремих комерційних банків, структурою активів і пасивів;
- конкурентне середовище;
- прогалини законодавчої бази (досі відсутній закон про банківську таємницю).

До показників, що характеризують стан банківської системи в Україні доречно віднести: рівень банкрутства банків, частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, структура та динаміка активів, капіталу та зобов'язань банків.

Загальний стан банківської системи можна оцінити за кількістю банкрутств банків. Як свідчать офіційні дані Національного банку, кількість банків, що діють, в Україні зросла впродовж 2014 року – з 176 до 181 банку (при цьому кількість зареєстрованих банків становить 183). За цих же умов упродовж 2013 року 26 банківських установ було виключено з Державного реєстру банків, водночас за 10 місяців 2014 року було виключено ще 1 банк.

З метою запобігання банкрутства банківських установ необхідно:

- 1) оптимізувати систему управління ризиками, що дозволяє їх завчасно виявляти та мінімізу-

вати;

- 2) зменшити ймовірність здійснення фінансових махінацій працівниками банку;

- 3) уникати витрат, пов'язаних з економічно необґрунтованим придбанням основних та нематеріальних активів;

- 4) зменшити залежність банку від некомпетентних дій працівників структурних підрозділів;

- 5) створити комплексну систему ризик-менеджменту (забезпечує надійний процес виявлення, оцінки, контролю та моніторингу всіх видів ризику на всіх рівнях організації) [1].

Станом на 01.10.2014 року 19 установ знаходилося в стадії ліквідації. Такі дані свідчать про те, що регуляторна діяльність НБУ в сучасних умовах є ефективною.

Розглянемо динаміку кількості функціонуючих банків в Україні за останні три роки (рис. 4).

Як видно з рис. 4, станом на 1.10.2014 р. в Україні кількість зареєстрованих банків становить 183. Кількість банків, що мають ліцензію на здійснення банківських операцій склала 171. В Україні діють 51 банки з іноземним капіталом. У повній власності (100 % статутного капіталу) іноземних інвесторів перебуває близько 31,6 %. У цілому частка іноземного капіталу зменшується, що свідчить про зменшення залежності банківської системи України від іноземних інвесторів (рис. 5).

Аналізуючи стан банківської системи України розглянемо основні складові діяльності банків які наведено на рис. 6.

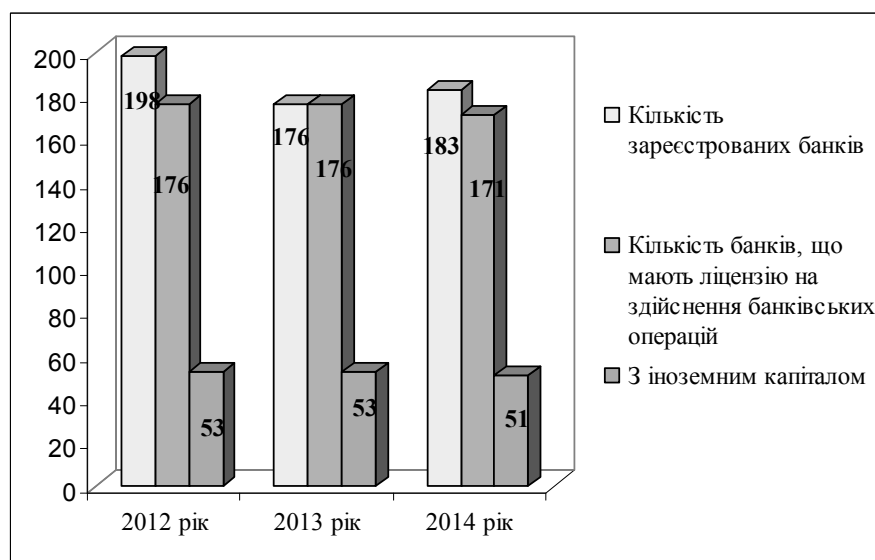

Рис. 4. Динаміка зміни кількості банків в Україні за 2012-2014 рр.

Джерело: складено авторами на основі [5]

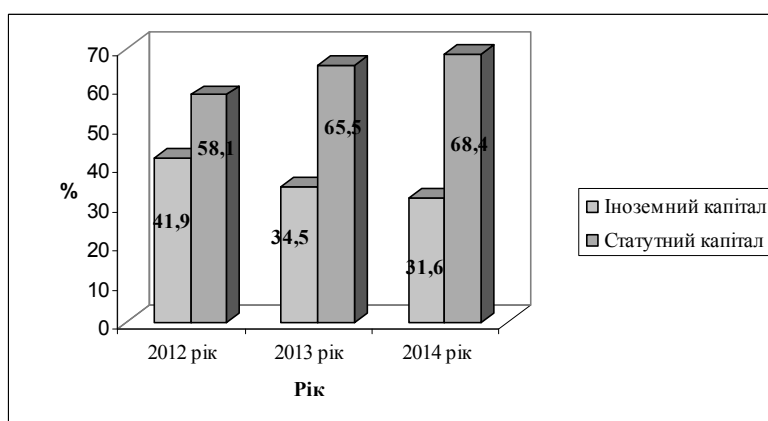

Рис. 5. Динаміка зміни частки іноземного капіталу у статутному капіталі банків в Україні за 2012-2014 рр.

Джерело: Складено авторами на основі [5]

Щодо сукупного обсягу активів банківської системи за даними НБУ станом на 1 вересня 2014 р. він становив 1343477 млн грн., приріст з початку року склав 216285 млн. грн. (19,19 %), в основному він відбувся за рахунок зростання кредитних вкладень банків.

Стосовно сукупного обсягу зобов'язань українських банків, то він зріс на 214408 млн. грн., що на 1,46 % більше за 2013 рік, і станом на 01.09.2014 р. склав 1172280 млн. грн. (рис. 6). Варто відзначити, що випереджаючі темпи зростання порівняно з зобов'язаннями показує обсяг залуче-

них коштів від фізичних осіб. Так їх розмір збільшився на 66243 млн. грн. (на 18,19 %) до 430246 млн. грн. станом на 01.09.2014 р. Зростання обсягів залучених банками коштів від фізичних осіб поряд зі збільшенням частки строкових коштів в зобов'язаннях, виступає позитивним фактором в фінансовій стабілізації банківської системи України, що свідчить про поступове відновлення довіри населення до банківських установ.

Власний капітал банківської системи України зріс на 2477 млн. грн. (1,46 %) і на 01.09.2014 р. становив 171797 млн. грн. (рис. 7).

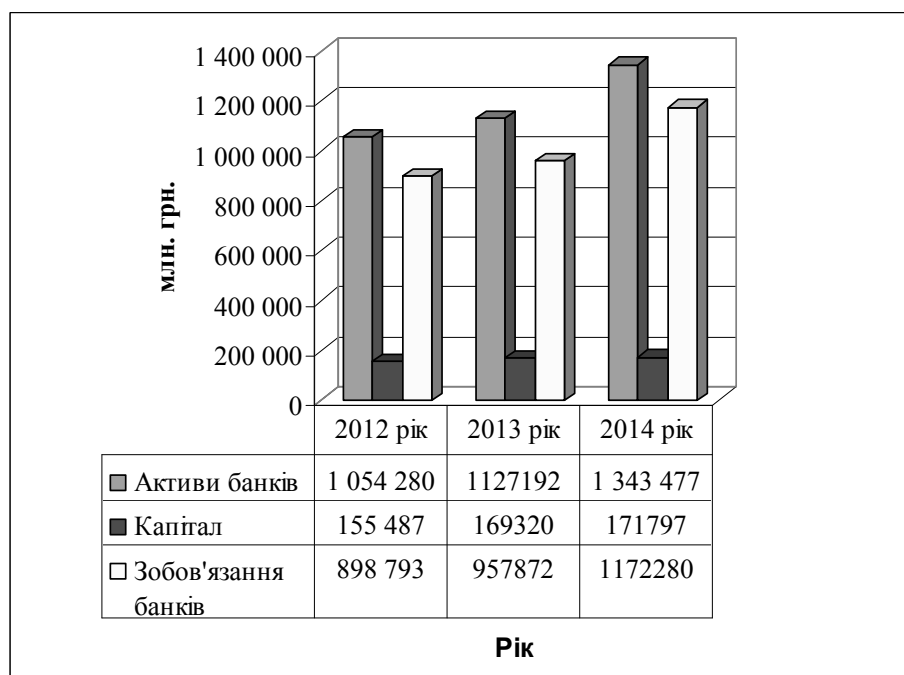

Рис. 6. Основні показники діяльності банків в Україні за 2012-2014 рр.

Джерело: Складено авторами на основі [5]

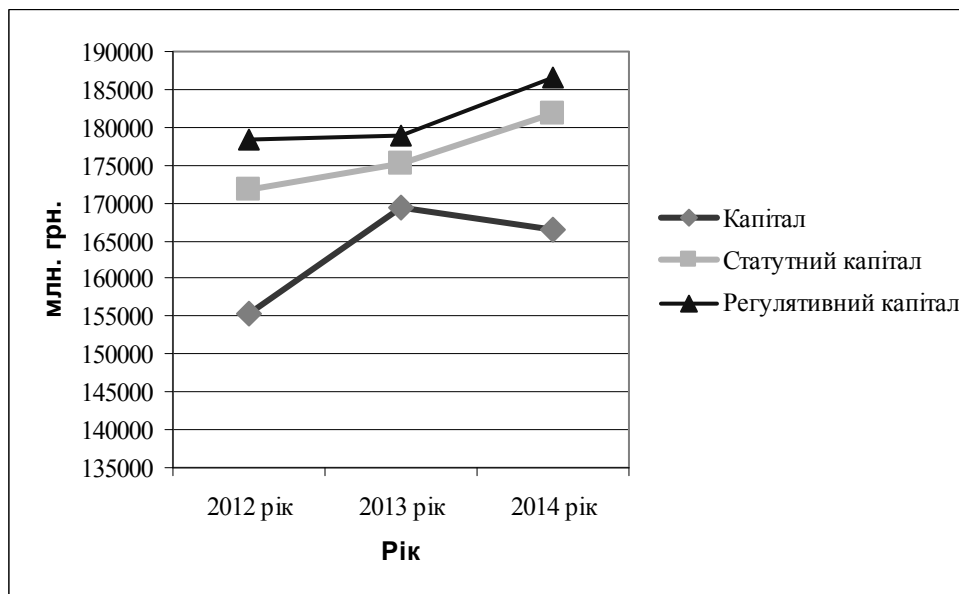

Рис. 7. Динаміка власного капіталу банків в Україні за 2012-2014 рр.

Джерело: Складено авторами на основі [5]

Розмір власного капіталу і надалі продовжує бути меншим за розмір статутного капіталу, що пояснюється значними збитками банківської системи. Поряд із цим розмір регулятивного капіталу перевищує значення статутного капіталу на 4679 млн. грн. станом на 1 вересня 2014 р. Показник адекватності регулятивного капіталу для банківської системи перевищує критичне значення, та становить 15,21% станом на 01.09.2014 р., що свідчить про достатню капіталізацію банків.

Характерною рисою сучасної банківської кризи є істотне погіршення банківських балансів, зростання частки проблемних кредитів і проблемних активів в цілому. Така ситуація негативно позначається на результатах фінансової діяльності банків, створює певні труднощі для кредиторів і позичальників, ускладнює менеджмент банку. На сьогодні важливе практичне значення має розробка сучасних підходів до вдосконалення організації управління проблемними активами на основі системи організаційно-правових і адміністративних заходів, одним із яких може бути створення так званих селекційних банків. Основна мета функціонування таких банків полягає в тому, що проблемні активи замість того, щоб ліквідувати у негайному порядку за будь-якими цінами, можуть бути реструктуризовані у спеціальній установі, яка має відповідні фінансові можливості.

Зміцненню банківської системи сприятиме розробка і прийняття комплексної програми фінансового оздоровлення українських банків. Однак це залежить не тільки від банківської системи,

а великою мірою від економічної політики уряду. В інтересах держави щоб українські громадяни зберігали свої грошові заощадження в українських банках без страху їх втратити. Здійснити це можна лише за умов встановлення довіри до банківської системи з боку українського інвестора.

Сьогодні в банківській системі України є багато проблем, які потребують свого практичного вирішення. Вони зачіпають, передусім, питання, які пов'язані з подальшим розвитком банківської системи України. Державні банки унаслідок обмеженого розміру капіталу вичерпали можливості подальшого зростання. Ключовою проблемою у діяльності державних банків України є відсутність системного бачення їх ролі в реалізації національної економічної політики через саме через обмеженість їх ресурсної бази. З метою участі у масштабних інвестиційних програмах, насамперед, у фінансуванні стратегічно важливих проектах державного значення, необхідне збільшення статутних капіталів державних банків, що також розширить їх можливості на банківському ринку.

Процесом управління банківської системи повинна стати цілеспрямована діяльність Національного банку, орієнтована на підвищення ефективності функціонування банків, що буде сприяти адекватному покриттю ризиків з поступовим нарощенням капіталу, що у свою чергу забезпечить повноцінність кредитно-інвестиційним потенціалом усі сфери національної економіки та зовнішньоекономічної діяльності.

Сукупний ефект від зазначених заходів безумовно сприятиме відновленню довіри до банківської системи та підвищить конкурентоспроможність вітчизняних банків на світовому фінансовому ринку та забезпечить фінансову стабільність національної економіки на шляху інтеграції у світове господарство.

Це, у свою чергу, стимулюватиме розвиток реального сектора економіки і створить умови для формування стабільного конкурентного середовища у банківській сфері та національної безпеки країни загалом.

З метою підтримки фінансової безпеки необхідно проводити заходи які представлені на рис. 8.

Рис. 8. Заходи щодо для підтримки фінансової безпеки банківських установ

Джерело: складено авторами на основі [2]

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямку. Отже, з метою підвищення стабільності банківської системи в контексті забезпечення фінансової безпеки держави необхідно зробити наступні кроки: визначити межі іноземної участі в капіталі вітчизняних банків, розробити та запровадити ефективні заходи відносно банків, що здійснюють обмежувальну ділову політику, що спотворює умови конкуренції; розробити та впровадити вимоги щодо фінансової безпеки в банківській сфері тощо.

Бібліографічні посилання

1. **Барановський О. І.** Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Автореф. дне. д-ра екон. наук: 08.04.01 / О. І. Барановський // НАН України: Інститут економічного прогнозування. – К. – 2010. – 36 с.
2. **Єрмошейко М. М.** Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошейко. – К. : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2001. – 309 с.
3. Фінансова безпека банківської діяльності: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Безпека банків» [уклад. С. М. Побе-

режний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар]; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБСНБУ», 2010. – 112 с.

4. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

List of references

1. **Baranovskiy O.** (2010). Financial security in Ukraine (assessment methodology and mechanisms to ensure). Kyiv: NAS of Ukraine, Institute of Economic Forecasting.
2. **Yermosheyko M.** (2001). The financial security of the state: national interest, the real threats and the strategy to ensure. Kyiv: KNTEU.
3. **Poberezhnyi S., Plastun O. & Bolhar T.** (2010). Financial safety of banking. Sumy: State University "UAB NBU".
4. The official site of the National Library them. Vernadsky (2014). [Nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua). Retrieved December 26, 2014 from <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. The official site of the National Bank of Ukraine (2014). [Bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua). Retrieved December 27, 2014 from <http://www.bank.gov.ua>.

ЗМІСТ**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА**

Личко Ю. В. Використання методу стрес-тестування у діагностиці кризи на підприємстві3

ЕКОНОМІКА І ДЕРЖАВА

Личко Ю. В. Розробка системи підтримки прийняття рішень в умовах невизначеності на основі ігрового моделювання8

Кузьмін О. Є., Пирог О. В., Чернобай Л. І., Вацик Н. О. Експортна діяльність соціально-відповідальних суб'єктів господарювання: інструментарій підвищення ефективності 14

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Вудвуд В. В., Бабух О. Т. Особливості розвитку харчової промисловості м'ясного виробництва Карпатського регіону.....27

Скриньковський Р. М. Діагностика маркетингової діяльності підприємства: теорія та практика.....34

ФІНАНСИ

Довгаль Ю. С., Гулай О. В., Головко В. О. Зміцнення банківської системи як фактора забезпечення безпеки фінансової системи держави39

Довгаль Ю. С., Чечота М. А. Необхідність та сутність кредитування підприємств в Україні у сучасних умовах46

ОБЛІК І АУДИТ

Мошковська О. А. Проблеми визнання поняття «внутрішньогосподарський контроль»52

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Владимиров С. А. О комплексном подходе к оценке структурной эффективности сбалансированных макроэкономических систем58

CONTENTS**ECONOMIC SAFETY**

Lychko Y. V. Use of the stress testing method in diagnostics of crisis at an enterprise.....3

ECONOMY AND GOVERNMENT

Lychko Y. V. Development of decision support under uncertainty based on game modeling8

Kyzmin O. Ye., Pyrog O. V., Chernobaj L. I., Vatsyk N. O. Export activity of csr entity: the tool of increase the efficiency 14

OPERATIONS MANAGEMENT

Vudvud V. V., Babuh O. T. Features of food industry meat production carpathian region27

Skrynkovskyy R. M. Diagnostics of marketing activity of enterprise: theory and practice34

FINANCE

Dovhal Y. S., Hulay O. V., Holovko V. O. Reinforcement the banking system as a factor of ensuring of the state financial system's security39

Dovgal Y. S., Chechota M. A. The necessity and essence crediting of ukrainian enterprises in modern conditions46

ACCOUNTING AND AUDIT

Moshkovska O. A. Problems of determination term «internal economic control»52

WORLD ECONOMY

Vladimirov S. A. On the comprehensive approach for evaluating structural performance balanced macroeconomic systems58

Наукове видання

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Економіка і Фінанси

SCIENTIFIC JOURNAL

Economics and Finance

№ 12 (грудень), 2014

Журнал включено
до Російського індексу наукового цитування (РИНЦ)
Index Copernicus International

*Матеріали публікуються
українською, російською й англійською мовами*

Засновник і видавець: Дробязко Світлана Ігорівна
e-mail: ecofin.at.ua@gmail.com, сайт: ecofin.at.ua
Поштова адреса: 49107, м. Дніпропетровськ, а/с 5720
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 20225-1025-Р

Віддруковано: ПП Шевелєв Є. О.
52005, с. Ювілейне, вул. Фрунзе, 8/11.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
Серія ВОО № 677317 від 11.01.2007 р.

Формат 60×84¹/₈. Підписано до друку 29.12.2014 р. Наклад 150 пр.